

Öğrenciler Arasındaki İşbirliğine Dayalı Öğretim Teknikleri

Yard. Doç. Dr. Münire ERDEN (*)

İşbirliğine dayalı öğrenme (cooperative learning) ve bu tür öğrenmenin gerçekleştiği küçük gruplarla öğretim teknikleri çok eskiden beri bilinmektedir. Ancak, 1970'li yıllardan itibaren özellikle Eğitim Sosyal Psikologlarının küçük grup teknikleri ve grup içindeki öğrenci etkileşimlerini inceleyen araştırmaları, işbirliğine dayalı öğretim tekniklerinin gelişmesine önemli katkıda bulunmuştur.

İşbirliğine dayalı öğrenme, sınıfta uygulanan bir öğretim tekniğidir. Bu teknikte, öğrenciler küçük gruplarda öğrenme faaliyetlerine katılırlar. Öğrenme, büyük ölçüde öğrencilerin birbirleriyle ve öğretim materyali ile etkileşimleri sonucu gerçekleşir.

İşbirliğine dayalı öğrenmeyi diğer öğretim tekniklerinden ayıran başlıca özellikler şunlardır :

1. Öğrenme 4-5 kişilik küçük takımlar içinde gerçekleştirilir.
2. Öğretmenin rolü, öğrencileri yönlendirme ve öğretim materyallerini hazırlamaktır.
3. Öğrenmede, öğrenciler arasındaki etkileşim önemli rol oynar.
4. Öğrenciler arası yarışma yerine takımlar arası yarışma söz konusudur.
5. Öğrencilerin başarı ya da başarısızlığı bireylerden çok takımlara aittir.

Belli Başlı İşbirliğinde Dayalı Öğretim Teknikleri

Birçok işbirliğine dayalı küçük grup öğretim tekniği vardır. Aşağıda bunlardan bazıları kısaca tanıtılmaktadır.

Turnuva Tekniği (Teams-Games-Tournament) : De Vries tarafından geliştirilen bu teknikte, sınıftaki öğrenciler 4-5 kişilik küçük takımlara ayrılır. Takımlar oluşturulurken öğrencilerin takımlara cinsiyetlerine ve yeteneklerine göre heterojen dağılımları sağlanır. Öğretmen öğrenilmesi istenilen konuyla ilgili bir giriş yaptıktan sonra, takımlara konuyla ilgili kitap, makale, vb. materyalleri verir. Takım üyeleri biraraya gelerek bu materyaller üzerinde çalışırlar ve birbirlerine yardımcı olarak tüm takım üyelerinin konuyu öğrenmesini sağlarlar.

(*) Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi

Öğrencilerin takımlarda istenilen bilgi ve becerileri ne derece öğrendiklerini saptamak amacıyla haftada en az bir kez turnuva düzenlenir. Yaklaşık 40 dakika süren turnuvalarda takım üyelerine öğrenilmesi istenilen konuyla ilgili kısa cevaplı sorular yöneltilir.

Turnuvalar sırasında her takımdan bir üyenin katıldığı gruplar oluşturulur. Bu gruplarda herkes kendi takımını temsil eder ve elde ettiği puanlar takımının puanına eklenir. En yüksek puanı elde eden takım turnuvanın birincisi olur.

Öğrenci Takımları - Başarı grupları Tekniği (Student Teams-Achievement Divisions) : R.E. Slavin tarafından geliştirilen bu teknikte de sınıf takımlara ayrılır. Öğrenciler kendi takımlarında öğrenmeleri istenilen konuyu çalıştıktan sonra yaklaşık 15 dakikalık bir test alırlar. Test soruları bireysel olarak cevaplandırılır.

Öğretmen öğrencileri testten elde ettikleri puanlara göre başarı sırasına dizer. En başarılı 6 öğrenci birinci başarı grubunu, ondan sonra gelen 6 öğrenci ikinci başarı grubunu oluşturur. Öğrenciler 6'şar kişilik başarı grupları içindeki sıralarına göre takımlarına puan kazandırırılar (her grubun birincisi 8, ikincisi 6, üçüncüsü 4 puan kazandırır.)

Böylece her öğrenci kendisini sınıftaki tüm öğrencilerle karşılaştıracağı yerde, kendisi ile aynı başarı grubuna giren öğrencilerle karşılaştırmış ve yeteneği oranında takımına katkıda bulunmuş olur.

Ayrılıp-Birleşme tekniği (Jigsaw) : Aranson tarafından geliştirilen bu teknikte öğrenciler diğer tekniklerde olduğu gibi heterojen takımlara ayrılır. Öğrenilmesi istenilen konu takım üyesi sayısı kadar alt bölümlere ayrılır. Her takım bölümleri takım üyelerine dağıtır. İlk önce her takımın aynı bölümden sorumlu olan üyeleri biraraya gelerek kendi bölümlerini iyice öğrenirler. Sonra, takımlarına dönerek kazandıkları bilgi ve becerileri diğer takım arkadaşlarına öğretirler. Takım üyelerinin hepsi tüm konuyu öğrendikten sonra, öğrencilere konuyla ilgili test verilir ve sonuçlar bireysel olarak değerlendirilir.

Takım Etkililiği Tekniği (Team Effectiveness Design) : J.S. Mouton ve R.R. Blake tarafından geliştirilen Saynergoji yönteminde yer alan öğretim tekniklerinden biridir. Bu teknikte öğrenciler yine 4-5 kişilik küçük takımlara ayrılır. Tüm öğrencilere öğretilmek istenilen konuyla ilgili materyal dağıtılır ve öğrencilerden bireysel olarak materyali çalışmaları istenir. Bireysel çalışma bittikten sonra tüm öğrencilere konuyla ilgili test verilir. Test maddeleri ilkönce öğrenciler tarafından bireysel olarak cevaplandırılır. Sonra takım üyeleri tekrar bir araya gelerek soruları ve cevapları tartışarak her soru için takımın doğru cevabını belirlerler. Bu işlem de bittikten sonra, öğretmen

soruların doğru cevaplarını öğrencilere bildirir. Öğrenciler doğru cevaplarla kendi cevaplarını karşılaştırarak hatalarını kendi aralarında tartışır.

Bu teknikte, öğrencilerin bireysel ya da takımın testten aldığı puandan çok takımın üyelerine sağladığı fayda önem taşımaktadır.

A - B

Bu nedenle her takımın etkililiği $\frac{A - B}{C - B} \times 100$ (A. takım Puanı, B.

C - B

takım üyelerinin bireysel puanlarının ortalaması, C. testten alınabilecek en yüksek puan) formülü ile hesaplanır ve en yüksek etkililiği sağlayan takım birinci olur.

Küçük Grupla Öğretim Tekniği (Small-Group Teaching) : Bu teknikte, öğrenciler küçük gruplar içinde veri toplayarak, tartışarak, araştırma yaparak öğretmen ya da kendileri tarafından seçilen bir konuyu öğrenirler. Daha sonra konuyu kendi aralarında bölüşerek sınıfta sunarlar. Grubun sunusu öğretmen ve diğer öğrenciler tarafından değerlendirilir.

İşbirliğine Dayalı Öğretim Tekniklerine İlişkin Bazı Araştırma Sonuçları

Son yıllarda, küçük gruplarla işbirliğine dayalı öğretim tekniklerinin etkililiği ile ilgili çeşitli konu alanlarında ve değişik yaş gruplarında öğrenciler üzerinde birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalarda kullanılan desenlerin, konu alanlarının, öğrenci özelliklerinin birbirinden farklı olması araştırma sonuçlarının karşılaştırılmasını güçleştirmektedir. Ancak, Robert Slavin (1980) Turnuva, Öğrenci Takımları - Başarı Grupları, Ayrılık - Birleşme ve Küçük Grupla Öğretim tekniklerine yapılan 21 araştırmanın bulgularını inceleyerek şu sonuçlara ulaşmıştır :

1. Akademik başarı açısından işbirliğine dayalı öğrenme geleneksel tekniklerden daha kötü değildir. Birçok durumda ise anlamlı derecede daha iyidir.
2. İşbirliğine dayalı öğrenme özellikle bilgi, kavrama ve uygulama düzeyinde davranışların kazanılmasında geleneksel yöntemlere göre daha etkilidir.
3. İşbirliğine dayalı öğrenme öğrenciler arasındaki ilişkileri olumlu yönde etkilemektedir.
4. İşbirliğine dayalı öğrenmenin öğrencilerin kendilerine güvenini arttırdığını gösteren bazı kanıtlar bulunmaktadır.
5. İşbirliğine dayalı öğrenme tekniklerinin kullanıldığı sınıflarda öğrenciler okuldan daha fazla hoşlanmaktadırlar.

Bu bulguların yanı sıra, D.B. Hains ve W.S. Mc Keachie üniversite öğrencileri üzerinde yürüttükleri bir araştırmalarında, öğrencilerin işbirlikçi öğrenme ortamında, yarışmacı öğrenme ortamına göre kendilerini daha rahat hissettiklerini ve işbirlikçi öğrenmeyi yarışmacı öğrenmeye tercih ettiklerini bulmuştur.

İşbirliğine dayalı öğrenmeye ilişkin bazı araştırmalarda da grup içindeki öğrenci etkileşiminin başarıyı nasıl etkilediğine bakılmıştır. Bu araştırmalara göre, takım üyeleri arasındaki yardımlaşma başarıyı arttırmakta, üyelerin çalışmadan kaçınması ve pasif davranması ise başarıyı olumsuz yönde etkilemektedir.

Sonuç

Öğrenciler arasındaki işbirliğine dayalı öğretim teknikleri son yıllarda yabancı literatürde dikkat çekmektedir. Bu teknikler bazı durumlarda öğrencilerin akademik başarısını arttırmada geleneksel yöntemlerden daha etkili olmamakla birlikte, öğrencilerin duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılaması açısından önem taşımaktadır.

İşbirliğine dayalı öğretim teknikleriyle öğrenciler bir yandan eğitim programlarında yer alan bilişsel davranışları kazanırken diğer yandan akran grupları ile işbirliği yapma, kendini ifade etme, sorumluluk paylaşa gibi önemli sosyal davranışları da kazanabilmektedir. Ayrıca bu tekniklerde öğrenciler öğrenme-öğretme sürecine etkin olarak katıldıkları ve kendi akranları ile sürekli etkileşim içinde oldukları için öğrenme sıkıcı bir iş olmaktan çıkıp eğlence haline dönüşmektedir.

Özetle, işbirliğine dayalı öğretim teknikleri öğrencilerin bilişsel yönlerinin yanı sıra duygusal ve sosyal yönlerini de geliştirmeye yönelik çağdaş bir yaklaşım görünümündedir. Bu nedenle ülkemizde de bu tekniklerin denenerek üzerinde araştırmalar yapılması önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Haines B.D. and W.J. McKeachie, «Cooperative Versus Competitive Discussion Methods in Teaching Introductory Psychology». **Journal of Educational Psychology**. Vol. 58, 1967, ss. 386-390.
- Mouton S.J. and Blake R.R., **Synergogy**. U.S.A. : Jossey-Bass Publishers, 1984.
- Sharon Shlomo, «Cooperative Learning in Small Groups : Recent Methods and Effects on Achievement, Attitudes, and Ethnic Relations». **Review of Educational Research**. Vol. 50, 1980, ss. 241-271.
- Slavin E. Robert, «Cooperative Learning». **Review of Educational Research**. Vol. 50, 1980, ss. 315-342.
- Webb M. Noreen, «Student Interaction and Learning in Small Groups». **Review of Educational Research**. Vol. 52, 1982. ss. 421-425.
- , «Peer Interaction and Learning in Cooperative Small Groups». **Journal of Educational Psychology**. Vol. 74, 1982. ss. 642-655